

Evaluering af skriftlig eksamen i latin maj-juni 2010

Indledning

I år blev skriftlig eksamen for første gang afviklet på to dage. Den 28. maj deltog 70 elever i skriftlig eksamen i latin, den 3. juni gjaldt det 6 elever fordelt på 4 skoler. Årets karakterstatistik skelner ikke mellem opgavesæt 1 og 2, ligesom en enkelt opgave, der fik 12, mangler i opgørelsen. Gennemsnittet på 6,95 svarer til 8,5 efter 13skalaen og må siges at være tilfredsstillende. De 6 elever, som besvarede opgavesæt 2, fik stort set alle topkarakterer. Karakterstatistikken stammer fra censormødet på Odense Kongrescenter og skal tages med forbehold for. tastefejl, jf. ovenfor.

Da så få har besvaret opgavesæt 2, hvor eksamensteksten var hentet fra Senecas *De Providentia*, og hvor eksaminanderne med et gennemsnit på 11 som gruppe betragtet var atypisk, vil denne censorberetning især dreje sig om opgavesæt 1.

Karakterstatistik 2010

Karakterer	-3	00	02	4	7	10	12	I alt
Antal	0	2	10	16	21	11	15	75
Frekvenser	0,0	2,7	13,3	21,3	28,0	14,7	20	100
Frekvenser for beståede			13,7	21,9	28,8	15,1	20,5	

Gennemsnit = 6,95

1. kvartil = 4,05

Median = 6,86

3. kvartil = 10,15

Percentiler

10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	100%
2,10	3,47	4,64	5,79	6,86	7,93	9,30	11,0	11,5	12,00

Opgavesæt 1

Teksten til årets opgave er indledningen til Tacitus' *Germania*. Det er en stadig bestræbelse hos opgavekommissionen at afsøge så mange forfatterskaber som muligt for egnede opgavetekster. Tacitus har ikke været anvendt i kommenteringsopgaver tidligere, og han læses

ikke meget på latin i gymnasiet. Kendskab til antik geografi og etnografi har eleverne som regel fra Herodot i græsk/oldtidkundskab og fra Cæsars Gallerkrige. Teksten er spændende af flere grunde, dels afspejler den romerens holdning til anderledes civiliserede kulturer som den germanske og bidrager derfor også til indsigt i romerens selvforståelse, hvad enten man læser teksten som en skjult romersk samfundskritik eller ej, dels er den en tidlig beskrivelse af vor egen verden fra det første århundrede evt. At etniske generaliseringer ikke er ufarlige ses af den vedlagte perspektivtekst fra tredivernes Tyskland. Perspektivteksten henter i dette tekstuddrag fra Tacitus argumentet for at "fremme og forbedre" germansk racerenhed. Indholdsmæssigt fungerede opgaven udmærket, og 43 af de 70 eksaminander valgte at besvare spørgsmål 4. a), altså perspektivteksten, som tydeligvis optog dem. Sprogligt set hører tekststykket til blandt Tacitus' mindst komplicerede passager, og muligheden for at foretage mindre sproglige korrektioner i versionsdelen gjorde teksten overkommelig, om end ikke let. Som det fremgår af karakterstatistikken, gav opgaven gode muligheder for en differentieret bedømmelse. Ti af halvfjerds besvarelser fik karakteren 12, det svarer til 14%, og kun to besvarelser (2,7%) lå under beståelsesgrænsen.

Den største sproglige vanskelighed ved opgaven lå i den syntaktiske analyse, hvor samme konstruktion med subjekt og subjektsprædikativ gentages, så den forekommer tre gange i træk. Da overraskende mange eksaminander ikke kunne klare subjektsprædikativ i forbindelse med vocentur tredobles fejlen. Det er der kompenseret for i bedømmelsen, så samme fejl i dette tilfælde kun tæller med en gang.

1. Kontroloversættelsen

Som vi plejer at skrive på dette sted, går opgaven ud på, at eksaminanden skal gengive teksten så ordret som muligt, så at sige besvare spørgsmålet: Hvad står der egentlig på latin? samtidig er det et krav, at versionen skal respektere dansk sprognorm. Et tidligere medlem af opgavekommissionen har formuleret det således: "Så ordret som muligt og så frit som nødvendigt". I bedømmelsen indgår naturligvis indholdsforståelse, samt, ud over sprogrigtighed på dansk, hvor mange af de punkter, hvor den trykte oversættelse forholder sig "frit" til den latinske tekst, eksaminanden "rammer".

Opgaven havde en god indbygget progression: De første tre helsætninger var af en overskuelig længde og sværhedsgrad, og klaredes af langt de fleste. Sidste helsætning var noget længere, og de fleste fejl optrådte da også her. Især havde mange vanskeligt ved at knytte substantiverne i ablativ til adjektiverne i akkusativ. Denne sidste passage er ganske frit gengivet på dansk, alligevel lykkedes det en del at klare den absolutte ablativ og holde nogenlunde styr på rækkefølgen af de enkelte led, men passagen voldte store vanskeligheder for mange. Andre hyppigere forekommende fejl er fejltagelser i ordklasse (ofte inspireret af

translationen, fx når *raris* oversættes som adverbium) og i verbernes diatese. Manglende opmærksomhed om den latinske tekst er vel en årsag til at *adventibus* og *hospitiis* oversættes som indvandrere og gæstevenner.

Censorberetningen plejer at indeholde en række punkter, som eksaminanderne gerne skulle oversætte mere ordret. I år kunne listen se således ud:

Credo: efter min mening

ipsos: -

indigenas esse: har altid boet i Germanien

minime – mixtos: er aldrig blevet blandet

adventibus: indvandrere

hospitiis: gæstevenner

ii, qui – quaerebant: hvis man søgte

mutare: nye

sedes: græsgange

advehebantur: rejste man

advehe – BA –ntur: almindeligvis

classibus: ad søvejen

navibus aditur: besejler

Oceanus aditur: aktiv besejler Oceanet(d.obj.)

raris kun sjældent

navibus ab nostro...: folk fra ...

immensus ultra: der strækker sig langt mod nord

Asia ... relicta: kunne finde på at forlade

peteret: for at ...

informem er landet jo hæsligt

terris:landskabeligt set

asperam caelo: med sit barske klima

tristem: et trøsteløst sted

cultu: at bo

aspectu: at se på

nisi patria sit: medmindre man stammer derfra

2. Syntaktisk analyse

I helsætningen, der skulle analyseres (*Manno tres filios assignant, e quorum nominibus proximi Oceano Ingaevones, medii Herminones, ceteri Istaevones vocentur.*), er *assignant*

verballed i neksus med et implicit subjekt [Germani], resten er direkte objekt for *assignant*. *Filios* er kerne i det direkte objekt, hvortil lægger sig adledet *tres* og også som adled en relativ ledsætning.. Den relative ledsætning indeholder tre parallelle led, *proximi Oceano*, *medii* og *ceteri* der er ledsætningens subjekt(er) i neksus med *vocentur* og *Ingaevones*, *Hermiones* og *Istaevones*, der er subjektsprædikativer til hver sit subjekt. *E quorum* (adled til *nominibus*) *nominibus* (kerne) er adverbialled til *vocentur*. Mange opfattede ledsætningen som adverbial, og det er en fejltype, som ofte kan konstateres. Den skyldes antagelig, at man forveksler præpositionsforbindelsens ledfunktion i ledsætningen med ledsætningens ledfunktion i den overordnede sætning. Medvirkende hertil kan i dette tilfælde også være, at ledsætningens første ord ikke er det relative pronomen, men præpositionen *e*. Kun en lille del af eksaminanderne har været i stand til at holde rede på subjekter og subjektsprædikativer. Af de mange, som ikke har klaret denne del af opgaven, har nogle enkelte byttet om på subjekt og prædikat, de fleste opererer slet ikke med subjektsprædikat.

Hvis der optræder fejl i subjektet og dets prædikat vil denne fejl optræde tre gange. Censorerne har kun regnet denne fejl med en gang.

3. Tekstforståelse

Første del af spørgsmålet er et redegørelsesspørgsmål, anden del kalder på analyse og stilningtagen. De fleste besvarelser forholdt sig til begge spørgsmål, nogle kun til det redegørende. Censorerne vil igen minde om, at eksaminanderne bør læse opgaveteksten grundigt igennem. Det er vigtigt, at man begrunder sine udsagn i teksten og anfører begreber og formuleringer på latin. Det sidste gælder især, når der argumenteres ud fra en bestemt formulering i teksten. Teksten er stærkt argumenterende, og der argumenteres for det synspunkt, at Germanerne udgør områdets oprindelige befolkning, som er raceren, og hvis egenskaber derfor er specielle for den. I argumentationen indgår leveomstændigheder og geografiske forhold, i den forbindelse hæfter kun få sig ved den markante sidestilling af naturlige grænser som bjerge og floder og af den grænse, der udgøres af gensidig frygt i første sætning. Det mytiske stof afvises af Tacitus som *licentia vetustatis*, altså som uvidenskabeligt. Flere eksaminander bebrejder i hårde vendinger germanerne for kun at referere til gamle digte, her kunne tekstbaggrundsspørgsmål e) have nuanceret kritikken af germanerne, der hos Tacitus også er en kritik af tilsvarende græsk og romersk anvendelse af kilder. Om Tacitus i denne tekst spejler romerne i germanerne, og om germanernes simple levevis skal ses som en indirekte kritik af romersk *luxuria*, som der førhen har været en tendens til at mene, skal censorerne ikke forholde sig til, men mange eksaminander har gjort sig gode overvejelser over Tacitus' mening med teksten.

Tekstbaggrundsspørgsmålene i opgave 4 er bl.a. formuleret således, at de, eller i det mindste nogle af dem, kan tjene som inspiration til og perspektiv på opgaven i tekstforståelse, og det lønner sig altid for eksaminanderne at læse disse spørgsmål, inden opgave 3 besvares.

4. Tekstbaggrund

Også i år valgte mange at besvare perspektiveringsopgaven. Spørgsmålet var igen delt i to, og begge skal besvares. Perspektiveringsteksten fungerede meget fint, og kalder på en diskussion af nutidig og politisk læsning af historiske tekster. Perspektiveringsteksten citerer direkte eksamensteksten, og det kan undre, at en del besvarelser ikke kommenterede dette. Spørgsmål b og e, der begge lægger op til inddragelse af tekster læst i græsk eller oldtidskundskab, blev kun besvaret af meget få. Elevernes valg af opgaver fremgår i øvrigt af skemaet nedenfor:

	Antal af besvarelser
a) Gør rede for Schlossareks anvendelse af Tacitus i sin karakteristik af de moderne germanere (Bilag 1). Sammenlign og diskutér Schlossareks og Tacitus' formål med at karakterisere germanerne, som de hver for sig gør.	43
b) Sammenlign tekstens opfattelse af germanerne med en eller flere andre antikke forfatters syn på fremmede (fx i epos, drama eller historie).	4
c) Diskutér med udgangspunkt i teksten, hvilke muligheder romerne havde for at kende til Germanien og germanerne.	11
d) Overvej, hvorfor Germanien i modsætning til Gallien ikke blev en del af det romerske imperium. Inddrag teksten.	16
e) Hvorfor karakteriserer Tacitus germanernes historiske overlevering som <i>licentia vetustatis</i> (linje 17 - 18). Sammenlign med grækernes og romernes egen overlevering om deres ældste historie (fx Iliaden og Æneiden). Tag i besvarelsen udgangspunkt i linje 14 - 19.	5
f) Hvordan kan man se, at teksten er skrevet af en dannet romer?	7
g) Beskriv figur 1 og figur 2, analysér nogle af scenerne og personerne, og overvej formålet med monumentet.	5

Opgavesæt 2

Teksten til årets andet opgavesæt, der er Senecas *De providentia* 1.5 – 2.4, diskuterer, hvorledes det kan forklares, at gode mennesker udsættes for vanskeligheder og modgang. Det synes at stride mod aksiomet, ”numquam bona bonis nocent”. I teksten opfattes modgang som det gode menneskes mulighed for at blive bedre. Teksten er præget af stoisk tænkning og ligger tæt op ad den problemstilling, som kaldes teodicéproblemet. Perspektivteksten præsenterer da også teodicéproblemet i den formulering, det har i Thodberg Bertelsen med flere: *Religion – en grundbog i livsanskuelser*.

Opgaven blev besvaret af 6 eksaminander, og det giver ingen mening på denne baggrund at diskutere opgavens egnethed eller dens mulighed for en differentieret bedømmelse (5 af 6 besvarelser fik samme karakter).

1. Kontroloversættelsen

I denne opgave kunne listen over punkter, som eksaminanderne gerne skulle oversætte mere ordret se således ud:

multa: så stor

eveniunt +dat.: oplever

bonis viris: subj

nihil ikke, dir.obj

potest –

accidere: lider

viro bono: subj.

non miscentur: man kan ikke forene

quemadmodum: af den grund

tot: ligegyldigt hvor mange

superne -

dejecti imbres: regnskyl

vis dulcium fortium: hvor mange ferskvandskilder

non mutant så ændrer (Hovedsætning)

maris: subject

ita: Ny helsætning

ita: sådan er det også med

impetus adversarum rerum: modgang

non vertit: får ikke til at ændre

viri fortis: dir. obj.

in statu: urokkelig

evenit: kommer ud for

in suum colorem trahit: tager farve

suum: efter ham- og ikke omvendt
est potentior han kan klare
omnibus externis: enhver situation
omnibus externis: dir.obj.

2. Syntaktisk analyse

I den syntaktiske analyse udgøres den overordnede neksus af *videmus*, der har implicit subjekt. Resten af sætningen er direkte objekt. Det direkte objekt består af en infinit neksus, hvor *confligere* er verballed og hvor subjektet består af *athletas*, hvortil lægger sig en relativ ledsætning (neksus i denne udgøres af verballedet *est* og subjektet *virium* (adled) *cura* (kerne) og *quibus* som indirekte obj.) som adled. Præpositionsforbindelsen *cum fortissimis* (adled til *quibusque*) *quibusque* (kerne) er adverbialled til *confligere*.

3. Tekstforståelse

Se indledningen til afsnittet om denne opgave.

4. Tekstbaggrund

Af skemaet nedenfor fremgår de seks eksaminanders valg af opgavetype:

	Antal af besvarelser
a) Sammenlign problemstillingen i Senecateksten med teodicéproblemet, som det er beskrevet i en kristen sammenhæng og hos Epikur i bilag 1.	2
b) Gør rede for forholdet mellem gud og menneske, som det beskrives i teksten, og sammenlign med en eller flere antikke eller eventuelt senere opfattelser.	3
c) Sætningen i linje 12: "Nihil mali accidere bono viro potest" er et citat fra Sokrates. Hvad mente Sokrates med den sætning, og hvad betyder den i denne tekst?	0
d) Gør rede for tekstens påstand om opdragelse af frie børn og slavebørn, og giv med dette udgangspunkt en kort redegørelse for slavers forhold i Rom.	1
e) Giv ud fra teksten en karakteristik af den stoiske vismand (<i>sapiens</i>).	2
f) Gør rede for Senecas måde at argumentere på i denne tekst, sammenlign evt. med en eller flere andre tekster af Seneca.	2
g) Beskriv enten figur 1 eller figur 2 (fx hvad forestiller billedet, teknik, materialer og udformning), og sammenlign derefter figur 1 og figur 2 tematisk.	0